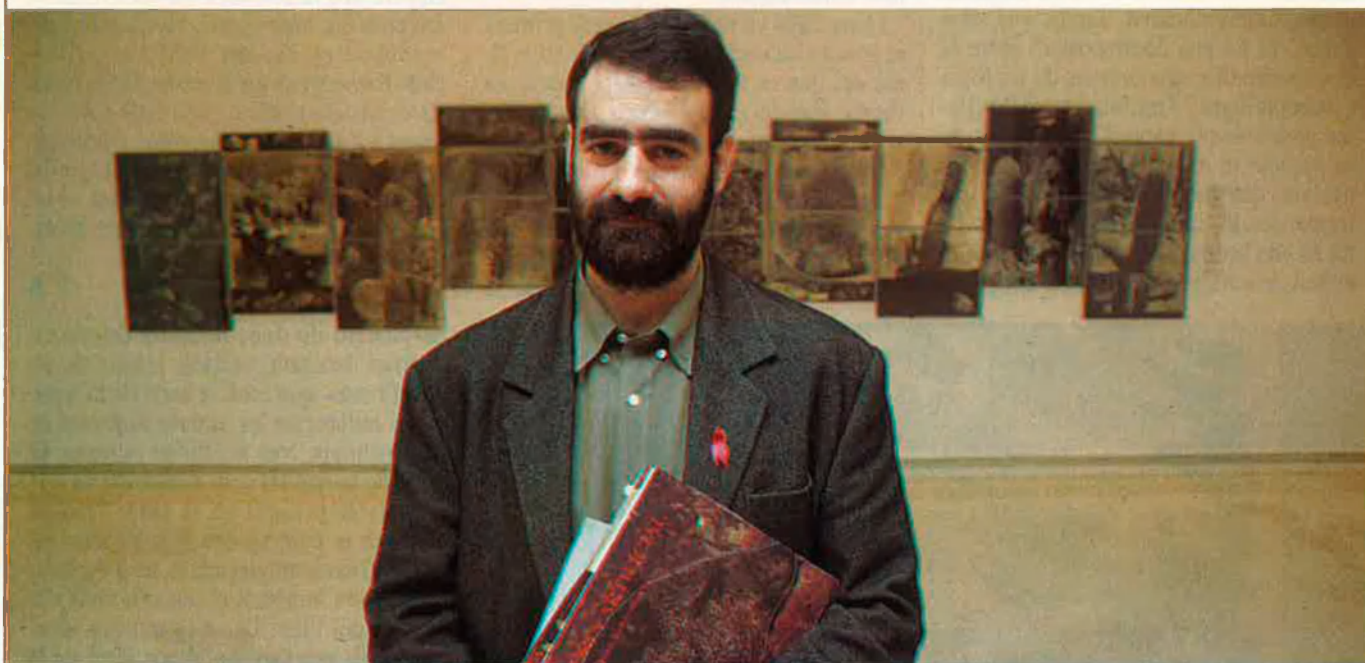

Joan Fontcuberta a l'IVAM

La fotografia contra la fotografia

Des del 27 de novembre, el Centre Julio González acull la mostra "Història artificial: el cor i les tenebres", de Joan Fontcuberta. Una exposició on el fotògraf català proposa una "reflexió sobre la naturalesa de la fotografia tot prenent com a pretext la fotografia de la naturalesa.

Dalt, Joan Fontcuberta. Baix, *Kleenex casuals*, 1992.

RAFA GIL

La mostra de Joan Fontcuberta, "Història artificial: el cor i les tenebres", és el projecte més ambiciós portat a terme per un museu de l'estat sobre l'obra del nostre fotògraf més internacional. Fa dos anys, l'IVAM havia ofert com a aperitiu el seu treball dins la mostra col·lectiva "Els paisatges de Joanot Martorell", que el museu valencià va organitzar juntament amb l'Ajuntament de Gandia per a commemorar el cinc-cents aniversari de la publicació del *Tirant*. Allí, Fontcuberta compartia cartell amb Cualladó, Manel Esclusa, Cristina García Rodero, Manolo Laguillo i América Sánchez.

"Història artificial: el cor i les tenebres" reuneix una selecció dels treballs més significatius i coneguts portats a terme pel fotògraf català al llarg dels últims deu anys. Així, s'estructura a partir de sis sèries: "Herbarium", "Fauna", "Frotto-

grames", "Safari", "Palimpsestos" i "Doble cos", aquest últim preparat especialment per a la mostra a l'IVAM. Sis sèries enllaçades per una vocació comuna: posar en guàrdia sobre la suposada honestetat i objectivitat de la fotografia. Sis sèries on es qüestiona, mitjançant procediments artístics d'arrels conceptuals i posmodernes, la fotografia com a "document" i com a "evidència". "Història artificial: el cor i les tenebres" és, doncs, una exposició de tesi amanida, com assenyala la crítica Glòria Picazo a la introducció del catàleg de la mostra, amb una espècie molt mediterrània i un xic verinosa:

la ironia. "Es que, malgrat la fama, l'art conceptual no ha de ser per força avorrit". A mi particularment, malgrat considerar-me un artista conceptual, m'interessa arribar a l'intel·lecte a través de la sensualitat, els aspectes lúdics de l'art", confessa el fotògraf català.

LA REALITAT SOTA SOSPITA

La ironia és present en la sèrie *Herbarium*, que es va publicar l'any 1984. El fotògraf català la presenta sota l'aspecte d'una col·lecció de fotografies botàniques de Karl Blossfeldt que, malgrat la seua aparença de realisme i

objectivitat, conformen una flora insòlita formada per plantes construïdes a partir de detritus, una flora impossible. O, si es mira amb atenció, només possible com a producte de mutacions creades fotogràficament. El batec de la ironia també es deixa sentir a "Fauna", una de les sèries més famoses del fotògraf català. "Fauna", que es va poder contemplar l'any 1989 al Museu de Zoologia de Barcelona, presenta un catàleg documentat d'una fauna fantàstica, irreal però amb notables dosis de racionalitat. Una fauna creada pel fotògraf que es va servir per a aquesta ficció d'un heterònim, l'amable doctor Ameisenhaufen. També a la sèrie *Safari*, hi ha una contraposició entre el discurs científic dels museus de zoologia i paleontologia i l'artificialitat del turisme pretesament "natural". Son sèries on es paròdia el mètode científic tot assenyalant, que fins i tot la ciència és una formalització, un artifici. "El que jo he fet és una broma si el comparem amb el treball dels enginyers genètics. Són, sens

Artista i teòric

Joan Fontcuberta (Barcelona, 1955) va cursar la carrera de Ciències de la Informació a la Universitat Autònoma de Barcelona. Va ser professor en aquesta universitat i, més tard, a la Facultat de Belles Arts. L'any 1986 va abandonar aquesta universitat per a dedicar-se més intensament a la fotografia. Amb tot, ha continuat lligat a l'ensenyament, un camp on és molt apreciat, com a professor invitat en diferents centres i universitats europees i americanes.

L'any 1974 va presentar la seua primera exposició individual i l'any 1976, en la línia del que es feia en aquella època, va formar part del grup Alabern. D'ençà, Joan Fontcuberta ha esdevingut el nostre fotògraf més internacional. La seua obra s'ha exposat en diferents museus i galeries nacionals i internacionals, com ara The Photographers Gallery de Londres, el Museu d'Art Modern de Nova York, la

Galeria Juana Mordó de Madrid, el Museo de Arte Contemporáneo de Sevilla, el de Zoologia de Barcelona i l'Art Institute de Chicago, entre d'altres.

A més a més de creador, Fontcuberta és un divulgador i un teòric de la fotografia. Ha contribuït des de les pàgines de *Photo Vision* al reconeixement i valoració de la fotografia com a l'art per excel·lència de la civilització de la tècnica. D'altra banda, el fotògraf català és autor de llibres relacionats amb la història i l'estètica d'aquest art, com ara *Idas i caos, Vanguardias fotográficas en Espana 1920-1945, Creación fotográfica en Espana 1968-1988, Estética fotográfica: una selección de textos* i *Fotografía: conceptos y procedimientos*. Com a estudiós de la fotografia, col·labora habitualment en revistes especialitzades i ha estat comissari de diverses exposicions.

T. P.

Oriental Genius, 1989.

dubte, els escultors més avantguardistes del moment per la seua capacitat de crear noves realitats i, a més a més, vives", diu el fotògraf.

LES PETJADES DEL TEMPS

La sèrie "Frottogrames" és representativa de les últimes línies de treball de Fontcuberta. "Frottogrames" és un neologisme introduït per l'artista, "encara que la tècnica es remunta a Max Ernst i altres membres de les avantguardes

històriques", indica. Fa referència a les ratlles, friccions, fragments i altres emprentes depositades sobre el negatiu de la Polaroid, intervencions que incorporen "una dimensió matèrica, sensual i tàctil a la fotografia". I també la petjada del temps i de la mort. La imatgineria d'aquests col·latges (monstres, paisatges i criatures fantasmagòriques) té moltes afinitats amb els retaules medievals; com aquests, el món representat té una naturalesa terrorífica. D'altra banda, en la sèrie "Palimpsestos" tornem a veure la su-

perposició de dues realitats diferents: l'artifici decoratiu —papers pintats de temes florals— que acull la petja de la naturalesa mitjançant les ombres impreses de flors naturals, com ara lliris i tulipans. El tema de la realitat com a falsificació torna a estar present en la sèrie "Doble Cos", on es contraposen la presència real del cos humà mitjançant la seua ombra i l'empremta lumínica al punt de vista detallista del científic, a la bellesa ideal proposada per l'artista, al cos ideal de la publicitat i, finalment, a l'artifici del cos de la pornografia.

En totes aquestes sèries hi ha un missatge insistent. Un missatge que Fontcuberta resumeix amb afirmacions tan contundents com aquestes: "La fotografia és un art de representació de la realitat, una ficció. Les característiques tècniques fan que haja estat enquadrada dins l'ontologia i no dins l'estètica, però qüestions com ara el revelat, l'enquadrament o l'obertura del diafragma són interdependents del resultat final. La fotografia, com la memòria, és l'art de la veritat impossible."

Un art que, després d'aquesta exposició, no es pot tornar a contemplar amb una mirada innocent. Un art els límits sempre ambigus del qual Fontcuberta ha contribuït a allargar poderosament. I amb ell, els límits i virtualitats de l'art contemporani.

Toni Picasso